

Додаток 3
Довгостроковий національний стратегічний
план цифрового розвитку, цифрових
трансформацій і цифровізації
Державної митної служби України та її
територіальних підрозділів
на основі Багаторічного стратегічного плану
електронної митниці ЄС (Multi-annual strategic
plan for electronic customs, MASP-C)

ІТ-стратегія

ЗМІСТ

1	Мета документа	3
2	ІТ-стратегія	4
2.1	Неперервність надання послуг для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (як юридичним так і фізичним особам)	4
2.1.1	Трансформація митних послуг в електронну форму	4
2.2	Імплементация положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом стосовно ІТ-систем	5
2.3	Сервісно-орієнтовна архітектура (COA)	7
2.4	Централізована ІТ-система митного оформлення та система управління ризиками	7
2.5	Інтеграційна платформа митної інфраструктури	9
2.6	Використання алгоритмів машинного навчання в роботі із даними	10
2.7	Підвищення кваліфікації співробітників	10

1 Мета документа

Документ містить перелік основних цілей Стратегічного плану. Досягнення основних цілей Стратегічного плану дозволить забезпечити сталий розвиток інформаційно-комунікаційних систем, підвищити кадровий потенціал та модернізувати функціональність наявних систем і поточну ІТ-інфраструктуру протягом наступних 5 років.

Для досягнення мети Стратегічного плану Держмитслужбі необхідно сформулювати та поставити на контроль виконання наступних стратегічних цілей:

- неперервність надання послуг для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (як юридичним, так і фізичним особам);
- імплементация положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом стосовно ІТ-систем;
- сервісно-орієнтована архітектура;
- централізована ІТ-система митного оформлення та система управління ризиками;
- інтеграційна платформа митної інфраструктури;
- використання алгоритмів машинного навчання в роботі із даними;
- підвищення кваліфікації співробітників.

Стратегічний план - це необхідний інструмент для Держмитслужби в ефективному адмініструванні заходів і ресурсів, потрібних для досягнення цілей цифрової трансформації результату.

Це інструмент управління та планування, розроблений Держмитслужбою, який забезпечує ефективне та узгоджене управління ІТ-проектами, встановлюючи як стратегічну структуру, так і етапи реалізації відповідних систем.

Стратегічний план вважається необхідним інструментом для обґрунтування бюджетних запитів, зроблених Держмитслужбою, а також для забезпечення загального управління правовими, операційними (опис ділових процесів) та ІТ-технічними аспектами нових ІТ-проектів у сфері цифровізації митної служби. Будучи інструментом для досягнення цих цілей, він забезпечує більш плавний і скоординований цикл впровадження.

Найважливішим є те, що Стратегічний план має на меті забезпечити досягнення домовленостей щодо ІТ-проектів, визначених у Додатку 2, і відображених у детальному плануванні Додатку 1.

2 ІТ-стратегія

2.1 Неперервність надання послуг для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (як юридичним, так і фізичним особам)

На сьогодні значна частина послуг Держмитслужби має можливість бути наданою в електронній формі і має попит серед бізнесу, який хоче прискорити темпи виконання митних формальностей. В той же час існують паралельні процеси класичного митного оформлення в паперовій формі, які забирають достатньо часу та ресурсів як від бізнесу, так і від працівників Держмитслужби в яких, окрім того, присутній людський фактор. В таких процесах, як управління митною політикою, отримання якісного зворотнього зв'язку і вимірювання успішності тих чи інших процедур стає ускладненим і потребуватиме додаткових методів контролю. Тому важливо приділити увагу саме комплексній автоматизації митних послуг і супутніх процесів їх надання таким чином, щоб створити безперечні переваги для громадян та бізнесу, що в свою чергу зменшить використання старих паперових методів і створить сприятливі умови для отримання вичерпних даних щодо оперативного стану виконання Держмитслужбою своїх завдань.

2.1.1 Трансформація митних послуг в електронну форму

Напрями реалізації: впровадження безпаперового обміну інформацією між Держмитслужбою та її територіальними підрозділами та надання дистанційного доступу до всіх послуг, що надаються громадянам та бізнесу в Системі Держмитслужби.

Завдання, спрямовані на досягнення поставленої стратегічної цілі:

створення, впровадження та розвиток інформаційних та інформаційно-комунікаційних систем для забезпечення операційного функціонування Держмитслужби, що включає:

впровадження в Держмитслужбі та в митницях комплексної системи електронного документообігу, системи по роботі з персоналом, системи бухгалтерського обліку, фінансової звітності, обліку праці та заробітної плати, обліку грошових коштів, обліку основних засобів та нематеріальних активів, вилученого майна, технічних засобів митного контролю та митного забезпечення, контрактно-договірного та складського обліку та необхідної звітності;

автоматизацію процесів взаємодії з митними органами інших країн у сфері протидії контрабанді, порушенням митних правил, контролю митної

вартості тощо, включаючи проведення спільних скоординованих міжнародних заходів та операцій;

цифрова трансформація процесів взаємодії з органами державної влади та правоохоронними органами для прискорення процесів надання митних послуг і забезпечення їх прозорості;

розвиток інформаційної системи аналізу митної інформації та митної статистики, інтерфейсу доступу до знеособленої інформації для статистичних цілей та інформації щодо конкретних експортно-імпортних операцій;

забезпечення електронної інформаційної взаємодії діючих електронних сервісів Держмитслужби з Єдиним державним веб-порталом електронних послуг;

розширення масштабів використання сервісної моделі використання приватної хмари Системи управління державними фінансами.

Очікувані результати:

розбудова складових елементів для електронного документообігу і автоматизації операційної діяльності прискорить цифровізацію митних послуг;

реалізація ефективної політики обміну інформацією із країнами ЄС;

зменшення впливу людського фактору та унеможливлення розвитку шахрайства;

отримання Держмитслужбою великих обсягів даних про поточний стан процесів та статистичні тренди;

інтеграція митних послуг в загальнодержавні сервіси такі як Дія для спрощення ведення бізнесу (наприклад разом з отриманням дозволів в одному додатку);

розроблення та подальша реалізація плану-графіка переведення всіх адміністративних послуг, які надаються Держмитслужбою, в онлайн-режим (у тому числі інтеграція з Єдиним державним веб-порталом електронних послуг та інтегрованою системою електронної ідентифікації id.gov.ua).

2.2 Імплементация положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом стосовно ІТ-систем

Відповідність цілям та стратегіям ЄС є однією із головних цілей розвитку Держмитслужби і, як наслідок, надання Україні статусу кандидата в члени ЄС. Цей статус відкриває можливість підвищення конкурентоспроможності для вітчизняного бізнесу та розвитку багатьох галузей за рахунок спрощення доступу товарів на ринки ЄС та імпорту за привабливими умовами західної продукції та технологій. Для Держмитслужби це вдалий шанс стрімко

пришвидшити розвиток та цифрову трансформацію із використанням переваг успішних процесів в країнах Євросоюзу та успішного досвіду.

Митний кодекс Союзу (УСС), який був запроваджений в країнах Європейського Союзу (ЄС) в 2016 році, визначив ряд змін до процесів перетинання товарами кордонів ЄС та ввів низку нових концепцій по модернізації багатьох існуючих процедур. Деякі з цих змін вимагають розробки нових ІТ-систем та вдосконалення існуючих комплексів як на транс-європейському рівні, так і на національному рівні.

Серед принципів, закріплених в УСС, є:

Обов'язкове використання електронних методів обробки для обміну та зберігання інформації між:

- митними органами;
- митними органами та економічними операторами;
- єдине застосування УСС у всіх державах-членах, включаючи використання міжнародно прийнятих моделей даних і форматів повідомлень;
- прийняття робочої програми для підтримки модернізації або розвитку електронних систем і пов'язаних процесів. Це також включає встановлення перехідних періодів і регулярний перегляд цієї робочої програми;
- використання неелектронних методів обробки на перехідній основі, поки електронні системи оновлюються або розвиваються.

Робоча програма УСС має три цілі:

- Визначення проектів та електронних систем, спрямованих на:
 - гармонізований обмін інформацією на основі внутрішньо прийнятих моделей даних і форматів повідомлень;
 - реінжиніринг митних та пов'язаних із ними процесів для підвищення їх ефективності, результативності та уніфікованого застосування та зниження витрат на реалізацію;
 - доступність економічним операторам широкого спектру електронних митних послуг, щоб вони могли так само взаємодіяти з митними органами будь-якої держави-члена.
 - розробка широкого плану впровадження цих систем, щоб забезпечити правильне застосування УСС;
 - регулювання періоду, протягом якого перехідні правила повинні застосовуватися до розгортання нових або оновлених систем.

Таким чином, реалізація Стратегічного плану фактично дозволяє Держмитслужбі підготуватись до запровадження базових принципів УСС та реалізувати за відносно короткий період пакет проектів щодо приведення систем у відповідність до Європейських стандартів.

2.3 Сервісно-орієнтована архітектура (COA)

Основними припущеннями для впровадження COA на митниці є:

1. Спільна мова і стандарт в ЄС. Мета еталонної архітектури полягає в тому, щоб визначити обов'язкову структуру, яка дозволяє однозначно вирішувати питання, пов'язані з ІТ, на митній службі в ЄС з точки зору послуг, процесів і даних;
2. Поступовий підхід: COA не обов'язково застосовувати всюди одночасно, вона буде застосовуватися поступово, де потрібні значні зміни або впровадження нових ІТ-систем;
3. Не впливає на застарілі системи: не буде впливати на існуючі системи; крім того, повинна бути забезпечена стабільність існуючих інтерфейсів;
4. Перевірено архітектурною групою: парадигму обслуговування перевірено архітектурною групою. Еталонна архітектура базується на підході, орієнтованому на обслуговування. Для ІТ-проектів Стратегічного плану проводиться аналіз послуг, які необхідно впровадити, щоб запропонувати необхідну функціональність відповідно до змодельованих бізнес-процесів, як це пояснюється у відповідному розділі еталонної архітектури;
5. Створення умов для стандартизації ринку. Коли еталонна архітектура буде достатньо розроблена, її слід використовувати як орієнтир для постачальників ІТ-продуктів (у разі їх розробки не внутрішньою командою Держмитслужби) для виробництва сумісних продуктів і послуг.

2.4 Централізована ІТ-система митного оформлення та система управління ризиками

У Держмитслужбі та територіальних підрозділах утворено значну кількість різноформатних інформаційних баз даних, картотек та дрібних обчислювальних міні-центрів (серверних приміщень), що значно ускладнює систематизацію, зберігання та аналітичну обробку інформації. Як наслідок, відсутня можливість у формуванні достовірних статистичних відомостей щодо ефективності реалізації завдань, віднесених до сфер їх відповідальності, що, у свою чергу, унеможливорює як належне перспективне прогнозування, так і оперативне прийняття дієвих управлінських рішень.

Напрями реалізації: уніфікація і стандартизація автоматизованих систем шляхом створення багатофункціональної централізованої інтегрованої автоматизованої системи ЄАІС, до складу якої входитимуть такі інформаційні підсистеми:

Єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі»;

програмно-інформаційний комплекс «Автоматизована система митного оформлення. Центральний компонент» (далі – АСМО «Центр»);

програмно-інформаційний комплекс «Автоматизована система управління ризиками. Центральний компонент» (далі – «АСУР. Центр»);

програмно-інформаційний комплекс «Автоматизована система митного аудиту. Центральний компонент» – (далі – «Митний аудит. Центр»).

Супутні завдання, спрямовані на досягнення поставленої стратегічної цілі:

уніфікація підходів до збору, оброблення та обміну інформації всередині та поза межами Держмитслужби шляхом систематизації та мінімізації кількості довідників в автоматизованих системах (Master Data Management);

залучення до процесу модернізації інформаційних та інформаційно-комунікаційних систем фахівців функціональних підрозділів та їх керівників, які формують політику надання відповідних митних сервісів;

створення групи моніторингу та координації впровадження проектів для забезпечення швидких та всебічних узгоджень між процесами та автоматизованими системами;

створення єдиного сховища даних Держмитслужби з подальшою інтеграцією з іншими державними інформаційними ресурсами, зокрема державними реєстрами, поступове включення до приватної хмари Системи управління державними фінансами;

автоматизація бізнес-процесів в Держмитслужбі в рамках ЄАІС та супутніх автоматизованих системах, забезпечення їх централізованого моніторингу, перехід на електронний документообіг;

формування політик захисту інформації в поточних та майбутніх автоматизованих системах, в тому числі в питаннях персональних даних (GDPR);

забезпечення уніфікованого механізму інформаційної взаємодії з державними органами, органами місцевого самоврядування, міжнародними організаціями, суб'єктами господарювання та правоохоронними органами інших держав, у тому числі з використанням загальнодержавних інформаційно-комунікаційних систем.

Очікувані результати:

уніфікація і стандартизація компонентів автоматизованих систем Держмитслужби, яка дає можливість скоротити час на підготовку та впровадження проектів трансформації митних систем до європейських стандартів;

створення передумов для повномасштабної реалізації комплексної системи моніторингу процесів митного контролю та митного оформлення товарів та транспортних засобів;

можливість самостійного створення та заповнення будь-яких форм декларацій суб'єктами ЗЕД в загальнодоступному та безоплатному, веб-орієнтованому сервісі Держмитслужби;

мінімізація ручного введення інформації за рахунок інтеграції з зовнішніми джерелами, накопичення інформації, реалізації допоміжних сервісів для заповнення, спрощення процесів подання документів та заяв за рахунок цифровізації паперових та/або ручних процесів, автоматичного моніторингу балансу коштів суб'єктів ЗЕД;

можливості доступу суб'єктами ЗЕД до історичної інформації, звітності та відомостей;

підвищення зручності та якості сервісу для фізичних осіб та бізнесу, зменшення кількості помилок під час заповнення декларацій, забезпечення інтеграції з Єдиним порталом державних послуг «Дія» та/або застосунком «Дія»;

здійснення обміну інформацією з митними органами інших країн у сфері протидії контрабанді, порушенням митних правил, контролю митної вартості тощо;

повноцінне застосування електронної транзитної системи з наданням можливості суб'єктам господарювання використання єдиної митної декларації та єдиної гарантії для переміщення товарів в режимі транзиту;

отримання посадовими особами митних органів України попередньої інформації від митних органів інших країн, що надасть змогу аналізувати операції на предмет їх ризиковості ще до моменту прибуття товарів в Україну. Крім цього, це дозволить обґрунтовано визначати форми митного контролю, тим самим не затримуючи вантажі на кордоні здійсненням митних формальностей.

2.5 Інтеграційна платформа митної інфраструктури

Розвиток темпів та обсягів світової торгівлі вимагає від пунктів пропуску Держмитслужби певної динаміки по удосконаленню процесів митного оформлення особливо на прикордонних ділянках для збільшення пропускнуєї спроможності та якості сервісу. Це можливо здійснити лише за умови комплексної автоматизації процесів митного оформлення на конкретній ділянці із залученням сучасних технологій інтелектуального відеоспостереження в координації із розгалуженою системою керування доступом та технічними засобами митного контролю. Таким чином, можливо

досягнути виключення ручних операцій по вводу даних та супроводження транспортних засобів і зменшити операційне навантаження на персонал митниці, що в свою чергу впливатиме на прискорення обслуговування та зменшення людського фактору. Окрім того, комплексна автоматизація кожного кроку митного процесу дозволить отримати значну кількість статистичних та оперативних даних для аналізу, що в свою чергу дасть потужний поштовх для розвитку систем ризик аналізу та постаудиту і ускладнить можливості шахрайства та порушення митного законодавства.

2.6 Використання алгоритмів машинного навчання в роботі із даними

В умовах обмеженого фінансування облаштування, реконструкції та модернізації пунктів пропуску, вкрай важливим є визначення пріоритетів у розвитку їх матеріально-технічного забезпечення, яким необхідно закріпити стандарти максимальної автоматизації здійснення митних операцій з використанням елементів штучного інтелекту.

Побудова сучасної інтеграційної платформи взаємодії автономних систем митної інфраструктури, що забезпечують виконання митних формальностей на пунктах пропуску, дозволить сформуванню середовища імплементації новітніх цифрових технологій у галузі митної справи. Зокрема:

- Електронної взаємодії користувачів ІТ-ресурсів;

- Автоматизації процесів здійснення митних формальностей на базі комплексних апаратно-програмних систем;

- Застосування засобів та методів генерації даних, обміну автентичною та верифікованою інформацією між всіма суб'єктами здійснення митної справи;

- Застосування інтелектуальних систем контролю та моніторингу кількісних та якісних показників роботи інфраструктури митної справи, руху товарів під митним контролем, окремих видів діяльності у галузі митної справи;

- Аналізу митної політики;

- Агрегацію, збереження та обробку великого масиву інформації.

2.7 Підвищення кваліфікації співробітників

На поточний момент кадровий потенціал є запорукою вдалого продовження реформування Держмитслужби та реалізації поточних завдань, але для забезпечення цифрової трансформації та розвитку необхідно окремо виділити ресурси для підвищення кваліфікації саме ІТ-фахівців на всіх рівнях та у всіх структурних підрозділах Держмитслужби.

Серед основних завдань, які треба виконати для досягнення даної цілі можна виділити наступні:

- формування внутрішньої бази знань для поточних і нових інформаційно-комунікаційних систем;

- забезпечення постійного та неперервного навчання і сертифікації ІТ-фахівців;

 - впровадження підходу щодо передачі знань та менторства;

 - впровадження окремої системи для навчання фахівців або інтеграції із системою ВМО CLiКС.

На сьогодні в Держмитслужбі у сфері електронних комунікацій існує проблема якісного забезпечення співробітників Держмитслужби сучасними засобами комунікації та спільної роботи. Потребує модернізації та об'єднання в єдину систему засобів відеоконференцзв'язку, системи відомчого телефонного зв'язку (IP-телефонії) та під'єднання до PSTN.

Також на сьогодні відсутній бездротовий доступ до мережі Інтернет для громадян при перетині пунктів пропуску через митний кордон України, при цьому існує необхідність в отриманні електронних сервісів. Стан розбудови доступу до мережі Інтернет мобільних операторів (3G, 4G) у пунктах пропуску через митний кордон України вкрай незадовільний. Доступ за технологією Wi-Fi у пунктах пропуску кордону зовсім відсутній.

Цифрова інфраструктура, така як серверне обладнання, системи зберігання даних, телекомунікаційна інфраструктура, системи захисту інформації, в тому числі системи, які задіяні в автомобільних пунктах пропуску (далі – АПП), а саме: система відеоконтролю, система зчитування номерних знаків, система контролю та управління доступом, система зважування транспортних засобів, технічні та спеціальні засоби митного контролю, будувались без додержання принципів взаємодії обладнання та програмних засобів, що ускладнює можливість оперативного конфігурування у разі появи нових інформаційних ресурсів.

Напрями реалізації:

- розбудова інформаційних та інформаційно-комунікаційних систем пунктів пропуску;

- створення та інтеграція компонентів технічних та спеціальних засобів митного контролю АПП з АСМО «Центр»;

- забезпечення переходу на широке застосування у митних органах мобільних технологій та пристроїв, обладнання датчиками та пристроями матеріальних об'єктів та їх підключення до мережевої інфраструктури митних органів;

впровадження системи централізованого управління, моніторингу та логування подій мережевого обладнання та супутніх сервісів;

впровадження цифровізації управління інфраструктурою та ресурсним забезпеченням функціонування АПП;

реалізація технології централізованого збору, зберігання та обробки інформації про результати митних оглядів товарів та транспортних засобів, проведених з використанням інспекційно-доглядових комплексів (засоби неруйнівного контролю - мобільні та стаціонарні рентгенівські комплекси).

Очікувані результати досягнення цілі:

зменшення часу на реалізацію митних процедур в пунктах пропуску;

підвищення рівня лояльності з боку суб'єктів митного оформлення;

спрощення вимог до персоналу Держмитслужби в пунктах пропуску;

можливість проведення онлайн-моніторингу ситуації на пунктах пропуску керівниками відповідальних підрозділів Держмитслужби за напрямками діяльності;

можливість реалізації різних сценаріїв та управління змінами;

наявність Wi-Fi-доступу для подорожуючих у пунктах пропуску через державний кордон України дасть змогу у повному обсязі використовувати електронні сервіси;

використання мережі Інтернет у якості резервних каналів Відомчої електронної комунікаційної мережі ЄАІС забезпечить надійність проведення митного оформлення та контролю.